

Наталија Ј. Миликић
Универзитет Црне Горе
Филолошки факултет,
Студијски програм за руски језик и
књижевност
natalijab@t-com.me

Прегледни рад
УДК: 371.3::811.161.1
DOI: 10.19090/MV.2023.14.261-274

Ненад М. Перошевић
Универзитет Црне Горе
Филозофски факултет,
Студијски програм за историју
nenadpnrk@gmail.com

Ирена Ј. Стевовић
Универзитет Црне Горе
Филолошки факултет,
Докторске студије језика и књижевности
irena.braj@gmail.com

МЕТОДИЧКИ САДРЖАЈ ВЈЕЖБАЊА И ЗАДАТАКА ИНДИВИДУАЛИЗОВАНОГ КАРАКТЕРА У УЦБЕНИЦИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ *ДАВАЙТЕ ДРУЖИТЬ!*

АПСТРАКТ: Уцбеник је широко употребљиво средство које се примјењује у разноврсним језичким ситуацијама. У настави страног (руског) језика наведена школска књига обавља низ функција. Осим пружања многобројних информација, њена улога огледа се и у активном судјеловању у наставној пракси и самосталној активности ученика. У датом раду позабавили смо се сагледавањем методичког садржаја вјежбања и задатака индивидуализованог карактера у уцбеницима руског језика за основну школу *Давайте дружить!* Корпус уцбеника руског језика који је у овом раду био подвргнут експертизи и процјени подразумијева четири уцбеничке књиге намијењене ученицима основношколског узраста. Циљ овог рада превасходно је у томе да се уз помоћ експертизе наведене уцбеничке серије на што ваљанији начин сагледа и оцијени какав је методички садржај вјежбања и задатака индивидуализованог карактера у њима, те да се утврди степен присуства наведених вјежбања у анализираном корпусу уцбеника. Након спроведеног истраживања, у раду су представљени резултати истраживања који показују висок ниво заступљености вјежбања и задатака индивидуализованог карактера (највећи степен заступљености имају затворена индивидуализована вјежбања) у анализираном уцбеничком корпусу, као и разноврсност и богатство садржаја у њима. У раду су извршена квалитативна истраживања наведеног уцбеничког материјала примјеном компаративне и дескриптивне методе.

Кључне речи: вјежбања и задаци индивидуализованог карактера, методички садржај, основношколска узрасна формација, ученик, уцбеник.

METHODOLOGICAL CONTENT OF INDIVIDUALIZED EXERCISES AND TASKS IN RUSSIAN LANGUAGE TEXTBOOKS FOR PRIMARY SCHOOLS *ДАВАЙТЕ ДРУЖИТЬ!*

ABSTRACT: This textbook is a very useful tool that is used in a variety of language situations. In the teaching of a foreign (Russian) language, the textbook in question performs a number of functions. In addition to providing a lot of information, its role is also reflected in active participation in teaching practice and students' independent activities. In this paper we look at the methodological content of individualized exercises and tasks in Russian language textbooks for primary schools called *Давайте дружить!*. The analysed corpus of Russian language textbooks includes four textbooks intended for students of primary school age profile. The aim of this paper is primarily to use the expertise of the aforementioned textbook series to review and evaluate the methodological content of individualized exercises and tasks therein, as well as to determine the degree of presence of the aforementioned exercises in the analysed corpus of textbooks. After the research is conducted, the results are presented in the paper. The results show a high level of individualized exercises and tasks in the analyzed corpus, as well as the diversity and richness of their content (closed individual exercises are the most represented). The paper also includes qualitative research of the textbook material, which was carried out by combining the comparative and descriptive methods.

Key words: individualized exercises and tasks, methodological content, primary school age profile, student, textbook.

1. УВОД

Уџбеник је „основна школска књига писана на основу верификованог наставног плана и програма коју ученици свакодневно употребљавају док остала допунска и помоћна литература то није. По својој основној намени уџбеник треба да буде дидактички обликован ради рационалнијег, оптималнијег, економичнијег и ефикаснијег образовања, што остала стручна и научна литература не мора” (Пољак 1980: 29; Брајковић 2011: 141–142).

Уџбеник у васпитно-образовном процесу врши двојаку функцију: он је, с једне стране, усмјерен на наставни процес и на сам поступак подучавања, чинећи тако „алатку” за обављање међусобног и складног, заједничког, кооперативног рада наставника и ученика, док је, с друге стране, окренут самом процесу учења и самообразовању, представљајући тако „оруђе” за остваривање и реализовање самосталних и индивидуалних радних ученичких активности (Кончаревић 2008; Брајковић 2011).

Концепцију и реализацију уџбеника страног језика можемо сагледати са више аспеката: језичког, лингвистичког (психолингвистичког и социолингвистичког), дидактичког, општепедагошког и методичког, организационог (који укључује проблематику планирања организације израде

уџбеника, техничке и естетске опремљености, успостављања сарадње издавача и аутора).

Методички садржај уџбеника можемо посматрати кроз двије димензије:

1) *сугестије*, заступљене и понуђене у инструктивним напоменама и ауторским ремаркама (на који начин користити школски уџбеник, како уз помоћ његовог садржаја најефикасније и најкомпетентније усвојити знања, градити умијећа и навике), које чине непосредни методички садржај;

2) *компоненте апаратуре индивидуализације наставног процеса*, присутне на дубинском плану самог методичког садржаја (Кончаревић 1997).

Сагледавајући све релевантне аспекте непосредног методичког садржаја, истаћи ћемо следеће:

– ауторске инструкције, савјети, усмјерења и сугестије за рад по једној уџбеничкој структури уграђују се у:

1) предговор уџбеничке структуре;

2) предговор приручника за наставнике;

3) теоријско-спознајне текстове;

4) вјежбања;

5) специјалне методичке инструкције (упутства, рус. *памятка*), као независне и јединствене компоненте апаратуре организације усвајања.

Вјежбања у уџбенику намијењена су утврђивању садржаја који је усвојен у оквиру исте лекције. Основни типови вјежбања су: одговарање на постављена питања која су у непосредној вези са садржајем текста или дијалога, увјежбавање граматичких јединица, увјежбавање комуникативних функција и изговора. Они су најчешће конципирани и осмишљени као вид својеврсне комбинације више типова вјежбања, а као такве имају за циљ истовремено остваривање већег броја језичких функција. Највећи број вјежби изводи се на часу уз надзор и контролу наставника, док су поједине предвиђене за самосталан рад у виду домаћих задатака (Брајковић 2011).

К. Кончаревић (1998) врши селекцију, диференцирање и дијелење индивидуалних вјежбања по типу изналагања рјешења на:

1) **затворена вјежбања** код којих је могуће само једно тачно рјешење, док је сваки другачији одговор неправилан (нпр. вјежбање у ком се попуњавају граматички наставци у синтагмама или реченицама...);

2) **отворена вјежбања** код којих постоји више могућих тачних одговора (нпр. вјежбања у којима ученици треба да осмисле примјере за неку граматичку појаву, писмени састав на одређену тему, итд.). Отворена вјежбања у којима ученик нуди и даје решења и врши одабир одређених садржаја остварују највећи степен индивидуализације. Таква вјежбања су нпр. писање састава, конципирање одређених дијалога или монолога по инструкцијама самих ученика, итд., и она су у руској дидактици дефинисана и прецизније одређена као „самоиндивидуализирующиеся задания”.

Индивидуализоване задатке конципиране и обликоване у зависности од степена знања, умијећа и навика ученика Кончаревићева дијели у двије групе:

1) **корективни**, који имају за циљ елиминисање типичних грешака ученика;

2) **припремни**, који се задају бољим ученицима прије самог преласка на нову наставну тему како би се спријечило опадање нивоа мотивације и интересовања за изучавањем и усвајањем нових предвиђених садржаја.

Веома су корисни видови индивидуализованих задатака при фронталном раду који се међусобно разликују према спознајним интересовањима, као што су, на пример, рад на рјечницима, приручницима и енциклопедијама, читање књига, часописа, новина о страном народу, његовом језику и култури, писање састава и реферата према садржини радио и телевизијских емисија.

Истаћи ћемо особит значај и функцију *алтернативних (изборних) задатака* које предлаже наставник. Ученик из широког дијапазона понуђених задатака врши одабир једног или више вјежбања, што га умногоме покреће и мотивише, буди и изазива интересовања, усмјерава ка процесу анализе и сагледавања свих аспеката понуђених задатака, уочавања оног привлачног и одбојног у њима, упоређивања, избора и приступа њиховом рјешавању.

Посебно су корисни и важни у наставној активности *допунски задаци* за добровољни рад. Они се предлажу разреду, групи ученика или појединцима, а обухватају оне додатне елементе који превазилазе основне програмске оквире (Брајковић 2011).

2. МЕТОДИЧКИ САДРЖАЈ ИНДИВИДУАЛИЗОВАНИХ ВЈЕЖБАЊА И ЗАДАТАКА У АНАЛИЗИРАНОМ КОРПУСУ УЏБЕНИКА РУСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ *ДАВАЙТЕ ДРУЖИТЬ!*

Давайте дружить! је серија корпуса уџбеника руског језика који су нашли активну примјену у основношколској настави безмало двије деценије, укључујући и њихова поновљена допуњена и измијењена издања. Дуг временски период коришћења наведене генерације уџбеничких структура свједочи о њиховим веома добрим, квалитетним и адекватним конструкцијским и функционалним рјешењима, ваљаној практичној примјени и њиховој адаптабилности у наставној пракси, правилно конструисаним и представљеним лексичко-граматичким и културолошким материјалима. Усклађеност уџбеника с наставним програмом остварена је у извјесном степену, а конструкцијска рјешења и понуђена грађа имају за циљ изграђивање правилног мишљења, ваљаних ставова и погледа на свијет, самосталности ученика, обезбјеђивање основних знања и података о земљи и народу чији се језик учи као страни, формирање комуникативно-социокултуролошке компетенције, образовног и интелектуалног профила ученика. Све ово нам потврђује стручан и ваљан методичко-дидактички приступ у конструисању, конципирању и структурирању наведених уџбеника руског језика. Обим и састав цјелокупне лексичке грађе примјерен је и одговарајућ, у складу са узрасном формацијом ученика (Раичевић 2006; Брајковић 2011).

Аутори уџбеника настојали су да презентују уџбеничку грађу, одржавајући тематско-лексички лингвокултуролошки континуитет од разреда до разреда по принципу „малих” корака, тј. поступком од лакшег ка тежем.

2.1. Корпус

Корпус који је у овом раду био подвргнут експертизи са различитих аспеката подразумијева четири (4) уџбеничке књиге намијењене ученицима основношколског узрасног профила из уџбеничког комплета *Давайте дружить!*. Дакле, анализирали смо уџбенике руског језика за основну школу објављене у српској говорној средини, а који су се дужи временски период активно примјењивали у црногорском/српском основношколском образовном систему:

1) П. Пипер, М. Петковић, С. Мирковић (2003). *Давайте дружить!* – руски језик за 5. разред основне школе. (ДД-5)

2) П. Пипер, М. Петковић, С. Мирковић (1995). *Давайте дружити!* – руски језик за 6. разред основне школе. (ДД-6)

3) П. Пипер, М. Петковић, С. Мирковић (2003). *Давайте дружити!* – руски језик за 7. разред основне школе. (ДД-7)

4) П. Пипер, М. Петковић, С. Мирковић (2005). *Давайте дружити!* – руски језик за 8. разред основне школе. (ДД-8)

2.2. Резултати експертизе анализираног корпуса уџбеника руског језика за основну школу

Што се тиче сагледавања и анализе вјежбања и задатака индивидуализованог карактера у уџбеничкој серији *Давайте дружити!* – руски језик за 5, 6, 7. и 8. разред основне школе (П. Пипер, М. Петковић, С. Мирковић, Завод за уџбенике и наставна средства Београд, 2003, 1995, 2003, 2005) истаћи ћемо да смо *затворена индивидуална вјежбања*, код којих је могуће само једно тачно рјешење (питања из текстова, вјежбања из сфера граматике, ортографије, лексике...) могли уочити на следећим мјестима анализираних уџбеничких структура:

ДД-5, стр.: 30, 32, 34, 37, 38, 42–45, 50, 52, 53, 56, 58–59, 64, 66, 71, 73, 78–81, 83, 84, 86, 87, 89, 90, 93, 96, 98, 102–104, 106–107, 109, 110, 112, 114, 115, 118–120, 125, 127–129, 132, 133, 135, 137, 139, 140, 142, 143, 144, 146, 147, 150, 151, 153, 156, 157. Укупан број затворених индивидуалних вјежбања у анализираном уџбенику ДД-5 износи 64.

ДД-6, стр.: 8, 9, 11, 15–17, 20–22, 24, 26, 28–31, 33, 34, 38–40, 44, 47, 48–50, 52, 54, 55, 57, 59, 61–63, 66, 69–73, 76, 78, 81–83, 87–89, 91–93, 95, 96, 99, 104–106, 111, 114, 117. Укупан број затворених индивидуалних вјежбања у анализираној уџбеничкој структури ДД-6 износи 56.

ДД-7, стр.: 8, 10, 12–14, 17, 19, 20, 23, 24, 26, 29–32, 37, 40, 42–48, 51, 54, 56–61, 64, 66, 72–74, 77, 82, 87, 88, 90, 94, 97, 99, 102, 104, 108–111, 113, 116, 120, 124, 128, 129, 132, 133, 137. Укупан број затворених индивидуалних вјежбања у анализираној уџбеничкој структури ДД-7 износи 59.

ДД-8, стр.: 10, 12, 14, 17–20, 22, 24–27, 30, 33, 35–38, 42, 43, 45, 46, 49–51, 53–54, 63–66, 69–71, 74, 76–77, 81, 83, 84, 87, 90, 94, 95, 98, 101, 102, 106, 109, 110, 113, 116, 120–122, 124, 125, 129, 133, 138, 140–141, 144–145, 148–149. Укупан број затворених индивидуалних вјежбања у анализираној уџбеничкој структури ДД-8 износи 66.

Дата вјежбања су неријетко пропраћена садржајним и богатим колоритним илустрацијама, а *упутства, инструкције и усмјерења* аутора

уџбеника намијењених ученицима за њихову реализацију и успјешно рјешавање дати су искључиво на руском језику.

Отворена индивидуална вјежбања, код којих постоји више могућих тачних одговора и рјешења (вјежбања у којима ученик треба да осмисли примјере за неку граматичку појаву, писмени састав на одређену тему, итд.), присутна су у анализираним уџбеницима на сљедећим мјестима:

ДД-5, стр.: 45, 53, 65, 67, 74, 84, 89, 95, 104, 114, 115, 118, 119, 125, 129, 137, 149, 155, 156. Укупан број отворених индивидуалних вјежбања у анализираној уџбеничкој структури ДД-5 износи 19.

ДД-6, стр.: 11–17, 19, 23, 24, 29–32, 37, 38, 43, 48, 50, 53, 58, 59, 61–63, 72, 73, 75, 81, 93, 96, 99, 100, 102, 113. Укупан број отворених индивидуалних вјежбања у анализираној уџбеничкој структури ДД-6 износи 35.

ДД-7, стр.: 8, 10, 12, 15, 20, 23, 26, 27, 29, 30, 34, 35, 38, 40, 44, 45, 50, 56, 59, 64, 65, 67, 94, 96, 97, 99, 100, 104, 114, 116, 120, 126, 129, 135, 136. Укупан број отворених индивидуалних вјежбања у анализираној уџбеничкој структури ДД-7 износи 35.

ДД-8, стр.: 10, 12, 13, 14, 18, 25, 29, 32, 35, 39–40, 42, 45, 48, 49, 51, 57–58, 60–62, 78, 83, 87, 92–94, 104, 106, 108, 110, 113, 127, 133, 135, 140, 150. Укупан број отворених индивидуалних вјежбања у анализираној уџбеничкој структури ДД-8 износи 37.

У вези са овим истаћи ћемо и то да отворена индивидуална вјежбања у којима се бирање рјешења и одређених садржаја у потпуности даје и препушта ученику – постижу *највећи степен индивидуализације*. Ту улазе: писање састава, конципирање и састављање дијалога или монолога од стране самих ученика (нпр. ДД-5, стр. 53, „Опиши своју семью.”; стр. 67, „Расскажи как в твоей семье украшают ёлку.”; ДД-6, стр. 12, „Расскажи где ты отдыхал(а) летом и что ты там делал(а).”; стр. 19. „Составь сам(а) несколько таких диалогов.”; стр. 32 „Прочитай текст 'Наш стадион' и опиши стадион в своём городе или спортплощадку в деревне”; ДД-7, стр. 126, „А теперь перескажите своими словами их разговор”; „Организуите в классе дискуссию на тему 'Природа и мы' (...).”; ДД-8, стр. 87, „Опиши свой любимый уголок в родном городе или в родной деревне.”; стр. 94, „Как бы ты продолжил(а) рассказ о встрече в метро?”, итд.). Додаћемо и то да наведене вјежбе подстичу креативност, инвентивност, способност расуђивања и размишљања ученика, а прате их разноврсне и веома лијепо осмишљене и интерпретиране илустрације, чија садржина помаже ученику у рјешавању постављених захтјева и задатака.

Сада ћемо дати табеларни приказ података о укупном фонду и имплементацији свих евидентираних затворених и отворених индивидуалних вјежбања у анализираном корпусу уџбеника руског језика за основну школу (*Давайте дружить!* – руски језик за 5, 6, 7. и 8. разред основне школе)

	<i>Давайте дружить!</i> –5	<i>Давайте дружить!</i> –6	<i>Давайте дружить!</i> –7	<i>Давайте дружить!</i> –8	Укупно
Затворена индивидуална вјежбања и задаци	64	56	59	66	245
Отворена индивидуална вјежбања и задаци	19	35	35	37	126
Укупно					371

Табела 1. Заступљеност затворених и отворених индивидуалних вјежбања и задатака у анализираним уџбеницима руског језика за основну школу (*Давайте дружить!* – за 5, 6, 7. и 8. разред основне школе)

Сагледавајући добијене резултате које смо представили у табели (Табела 1) истаћи ћемо сљедеће:

- Коначном обрадом и сумирањем затворених и отворених индивидуалних вјежбања и задатака у анализираним *уџбеницима руског језика за основну школу* дошли смо до сазнања да су међу њима најбројнија затворена индивидуална вјежбања и задаци (укупан њихов број износи 245), потом се по својој заступљености истичу отворена индивидуална вјежбања и задаци (126).
- Укупан фонд свих евидентираних затворених и отворених индивидуалних задатака и вјежби у анализираним уџбеницима руског језика износи ДД (за 5, 6, 7. и 8. разред основне школе) износи 371.

Сагледавајући два типа индивидуалних задатака (*корективни и припремни индивидуални задаци*), истаћи ћемо да смо у анализираном уџбеничком корпусу (ДД-5, ДД-6, ДД-7 и ДД-8) учили само први тип задатака, који превасходно има за циљ елиминисање типичних грешака ученика (нпр. ДД-5, стр. 89, „Напиши в тетради словами: 10, 20, (...)”.; стр. 102, „Дополни предложения предложениями.”; ДД-6, стр. 31, „Определи падеж существительных роман, словарь и картина в каждом предложении.”, ДД-7,

стр. 109, „Повтори склонение существительных типа кость. Теперь возьми слово кисть. Как ты скажешь?"; ДД-8, стр. 36, „Прочитай вслух и вставь, где нужно, мягкий знак (...)."; стр. 95, „Спиши предложения и вставь нужные буквы.", итд.).

У анализирањем вјежбама и задацима индивидуалног карактера истакнути ауторски тим се најчешће обраћа ученицима користећи *2. лице једине или множине* (Представь себе, Организуй, Расскажи, Напиши..., Скажите, Организуйте, Напишите...) чиме, с једне стране иницира непосредан и сараднички однос са њима, изазивајући тако код њих „осећање блискости драге и добронамерне особе која стоји иза текста и вољна је увек да разуме њаке и да им помогне" (Николић, Пижурица 1982: 149; Кончаревић 2002: 106), а са друге, подстиче самостално учење и обављање самосталних активности од стране ученика.

Даље, оно што смо могли уочити усљед анализе наведене уџбеничке серије јесте и то да у наведеним уџбеницима ни на једном мјесту не наилазимо на диференцијацију *задатака и вјежбања намијењених за наставну и домаћу (самосталну) ваннаставну ученичку израду*. У вези са овим истаћи ћемо вјежбу са стр. 74 (ДД-7), у којој се ученик, ако сам не успије да ријеши одређени проблем, усмјерава на то да се за помоћ обрати наставнику. Даље, у истом уџбенику на стр. 91 и 136, након обнављања правила из домена интонације, ауторски тим се обраћа ученику ријечима: „А теперь сам(а) поупражняйся...". У уџбенику ДД-6 у вјежби на стр. 103 ученик се усмјерава на задатак да сам формира прошло вријеме („Образуй сам(а) прошедшее время..."). Дакле, у вјежбама назначене садржине ученик се оријентише на поступак самосталног рјешавања задатака и превазилажења постављених проблема. Даље, у наведеној уџбеничкој структури истичу се својом особитом садржином и вјежбе у којима се ученику поставља задатак да препише у својој свесци одређене реченице (стр. 51, 59, 61, 67, 81), личне замјенице (стр. 49), текст (стр. 54), глаголе (стр. 61), бројеве (стр. 114, 117). У наведеној уџбеничкој структури уочили смо како аутори на појединим мјестима, усљед обраћања ученицима ријечима похвале, врше њихово подстицање и мотивисање за даљи рад и разноврсне језичке активности, нпр. стр. 74. „... Проверь, умеешь ли ты (...). Если умеешь, это значит, что ты и стараешься и хорошо учишься."

У уџбенику ДД-5 наилазимо на вјежбу (стр. 129) у којој ученици треба да испишу из рјечника одређене ријечи. И у уџбенику ДД-6 аутори на више мјеста у вјежбањима усмјеравају ученика на употребу рјечника руског језика за основну школу или кумулативног рјечника смјештеног на крају наведене

школске књиге (нпр. стр. 11 „Выпиши из словаря в конце учебника...“; стр. 51 „Выпиши из словаря по два глагола...“; стр. 54 „Значение новых слов найди в словаре...“; стр. 75 „Проверь в словаре...“). Да додамо и то да се ни на једном мјесту ученик у уџбеницима ДД-7 и ДД-8 не усмјерава на радну свеску и вјежбе у њој, што сматрамо озбиљним пропустом и недостатком.

У датој уџбеничкој серији не наилазимо ни на креативна вјежбања, предвиђена за успјешније ученике, али ни на једноставније задатке који покрећу и мотивишу слабије ученике успјехом који се остварује њиховом реализацијом (Брајковић 2011).

3. ЗАКЉУЧАК

Сагледавајући и тумачећи методички садржај вјежбања и задатака индивидуализованог карактера у уџбеничкој серији *Давайте дружить!* – руски језик за 5, 6, 7. и 8. разред основне школе, закључићемо сљедеће:

- *Затворена индивидуализована вјежбања*, код којих је могуће само једно тачно рјешење, присутна су у великом броју у анализираним уџбеницима (245). У уџбенику ДД-5 наилазимо на 64, у ДД-6 на 56, у ДД-7 на 59 и у ДД-8 на 66 вјежбања наведеног индивидуализованог карактера. Њих неријетко прате садржајне и богате колоритне илустрације, а упутства, инструкције и усмјерења аутора уџбеника намијењених ученицима за њихову реализацију и њихово успјешно рјешавање дати су искључиво на руском језику.
- *Отворена индивидуализована вјежбања*, код којих постоји више могућих тачних одговора и рјешења, у анализираним уџбеничким структурама присутна су у знатно мањем броју у односу на претходни анализирани тип вјежбања (укупно 126) (у уџбенику ДД-5 наилазимо на 19, у ДД-6 на 35, у ДД-7 на 35 и у ДД-8 на 37 вјежбања наведеног индивидуализованог карактера. Особито треба истаћи то да се у њима остварује највећи степен индивидуализације. Својом структуром подстичу креативност, инвентивност, способност расуђивања и размишљања ученика, а прате их разноврсне и веома лијепо осмишљене и интерпретиране илустрације, чија садржина помаже ученику у рјешавању постављених захтјева и задатака.
- Сагледавајући два типа индивидуалних задатака (*корективни и припремни индивидуални задаци*), истаћи ћемо да смо у анализираним уџбеничком корпусу уочили само први тип задатака, који превасходно имају за циљ елиминисање типичних грешака ученика.

- У анализираним вјежбама и задацима индивидуалног карактера истакнути ауторски тим најчешће се обраћа ученицима користећи 2. лице једнине или множине, чиме, с једне стране иницира непосредан и сараднички однос са њима, а са друге, подстиче самостално учење и обављање самосталних активности од стране ученика.
- У наведеним уџбеницима ни на једном мјесту не наилазимо на диференцијацију задатака и вјежбања намијењених за наставну и домаћу (самосталну) ваннаставну ученичку израду, што се очито огледа из претензија ауторског тима да пуну слободу у избору вјежбања и задатака намијењених за домаћи рад ученика пружи самим наставницима, који би, зависно од језичке ситуације, услова, ученичких потреба, интересовања и других фактора бирали и задавали садржаје и вјежбања за обављање ученичких ваннаставних домаћих (самосталних) активности.
- У датој уџбеничкој серији не наилазимо на креативна вјежбања предвиђена за успјешније ученике, али у њима мјесто не налазе ни једноставнији задаци, који покрећу и мотивишу слабије ученике успјехом који се остварује њиховом реализацијом.

Након спроведене експертизе методичког садржаја вјежбања и задатака индивидуализованог карактера у уџбеницима руског језика за 5, 6, 7. и 8. разред основне школе *Давайте дружить!*, указаћемо на то да смо уочили висок ниво њихове заступљености, као и разноврсност изражавања садржаја у њима. Ако би се означио материјал намијењен за домаћу израду, тиме би се спријечила честа грешка да се домаћи рад сведе на потпуно понављање разредног рада. За домаће задатке треба предвидјети садржаје који су усвојени током заједничких разредних активности, али у потпуно другачијим условима и околностима и са смањеном тежином захтјева. Оно што би на крају у вези са назначеним проблемом посебно требало истаћи јесте то да је у анализираним уџбеничким структурама потребно извршити извјесне исправке и корекције, као и да осмишљавању, конципирању и обликовању методичког садржаја вјежбања и задатака индивидуализованог карактера треба посветити посебну пажњу у процесу конципирања сваке уџбеничке структуре.

ИЗВОРИ

- Пипер, П., Петковић, М., Мирковић, С. (2003). *Давайте дружить!* – руски језик за 5. разред основне школе. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Пипер, П., Петковић, М., Мирковић, С. (1995). *Давайте дружить!* – руски језик за 6. разред основне школе. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Пипер, П., Петковић, М., Мирковић, С. (2003). *Давайте дружить!* – руски језик за 7. разред основне школе. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Пипер, П., Петковић, М., Мирковић, С. (2005). *Давайте дружить!* – руски језик за 8. разред основне школе. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

ЛИТЕРАТУРА

- Брајковић, Н. (2011). *Индивидуализација и диференцијација у уџбеницима руског језика за основну школу: теоријски принципи и конструкцијска решења* (докторска дисертација). Београд: Филолошки факултет. [Brajković, N. (2011). *Individualizacija i diferencijacija u udžbenicima ruskog jezika za osnovnu školu: teorijski principi i konstrukcijska rešenja* (doktorska disertacija). Beograd: Filološki fakultet.]
- Дамљановић, Д. (1998). *Уџбеници руског језика у Србији до 1941. године* (докторска дисертација). Београд: Филолошки факултет. [Damljanović, D. (1998). *Udžbenici ruskog jezika u Srbiji do 1941. godine* (doktorska disertacija). Beograd: Filološki fakultet.]
- Кончаревић, К. (1997). *Структура и садржај уџбеника руског језика за основну школу* (докторска дисертација). Београд: Филолошки факултет. [Končarević, K. (1997). *Struktura i sadržaj udžbenika ruskog jezika za osnovnu školu* (doktorska disertacija). Beograd: Filološki fakultet.]
- Кончаревић, К. (1998). *Индивидуализација и диференцијација наставе страног језика*. Соко Бања: Филолошки факултет: 3–21. [Končarević, K. (1998). *Individualizacija i diferencijacija nastave stranog jezika*. Soko Banja: Filološki fakultet: 3–21.]
- Кончаревић, К. (2002). *Савремени уџбеник страног – руског језика: структура и садржај*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

- [Končarević, K. (2002). *Savremeni udžbenik stranog – ruskog jezika: struktura i sadržaj*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.]
- Кончаревић, К. (2008). Аутоконтрола, аутокорекција и аутоевалуација ученика посредством уџбеника страног (руског) језика: теоријски принципи и конструкцијска решења, у *Evaluacija u nastavi jezika i književnost*, прир. Ј. Вучо (Никшић: Филозофски факултет): 39–51. [Končarević, K. (2008). Autokontrola, autokorekcija i autoevaluacija učenika posredstvom udžbenika stranog (ruskog) jezika: teorijski principi i konstrukcijska rešenja, u *Evaluacija u nastavi jezika i književnost*, прир. Ј. Vučo (Nikšić: Filozofski fakultet): 39–51.]
- Николић, М., Пижурица, С. (1982). *Функционалност језичких и стилских поступака у уџбенику*. Београд: УПНИ, Завод за уџбенике и наставна средства. [Nikolić, M., Pižurica, S. (1982). *Funkcionalnost jezičkih i stilskih postupaka u udžbeniku*. Beograd: UPNI, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.]
- Poljak, V. (1980). *Didaktičko oblikovanje udžbenika i priručnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Раичевић, В. (2006). *Прилози методици наставе руског језика: од теорије ка пракси*. Београд: Завет. [Raičević, V. (2006). *Prilozi metodici nastave ruskog jezika: od teorije ka praksi*. Beograd: Zavet.]

Natalija J. Milikić
University of Montenegro
Faculty of Philology
Nenad M. Perošević
University of Montenegro
Faculty of Philosophy
Irena J. Stevović
University of Montenegro
Faculty of Philology

METHODOLOGICAL CONTENT OF INDIVIDUALIZED EXERCISES AND TASKS IN RUSSIAN LANGUAGE TEXTBOOKS FOR PRIMARY SCHOOLS

ДАВАЙТЕ ДРУЖИТЬ!

Summary

This textbook is a thorough, consistent, comprehensive and systematic source in which the teaching content is presented and displayed in the most appropriate way. It contributes to the proper orientation and design of teaching, encourages the development of students' mental abilities, the building of intellectual culture, knowledge, skills and habits, the realization of the

best possible and high-quality interaction of the elements of the “didactic triangle”: students, teachers and the teaching content.

The exercises in the textbook are intended to reinforce the content that was adopted within the same lesson. They are most often conceived and designed as a combination of several types of exercises and as such they aim to achieve a greater number of language functions at the same time. In this paper we tried to review and evaluate the methodological content of individualized exercises and tasks in Russian language textbooks for primary schools *Давайте дружить!* as well as to determine the degree of presence of the aforementioned exercises in the analysed corpus of Russian language textbooks for primary schools.

After conducting an expert examination of the methodological content of individualized exercises and tasks in the analysed textbook corpus, we found a high level of their presence as well as a high content variation. Closed individualized exercises where only one correct solution is possible are present in the analysed textbooks in a much larger number than open individualized exercises. Looking at two types of individual tasks (corrective and preparatory individual tasks), we point out that we observed only the first type of tasks in the analysed textbook corpus. In the analysed textbook series, we neither came across any creative exercises intended for more successful students, nor did we find simpler tasks that move and motivate weaker students with the success achieved through their completion.

Finally, in respect of the specified problem, we should emphasize that certain modifications and corrections need to be made in the analysed textbook structures, as well as that special attention should be paid to the design, conception and construction of the methodological content of individualized exercises and tasks in the process of designing each textbook structure.

Key words: individualized exercises and tasks, methodological content, primary school age profile, student, textbook.

Примљено: 5. 4. 2023.
Прихваћено: 22. 7. 2023.